

בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
המחלקה להיסטוריה ותאוריה

מבוא לתולדות הקולנוע Introduction to the History of Cinema

מרצה: ד"ר אוהד לנדסמן
landesman@post.bezalel.ac.il

(חובה שנתי, תשע"ה, ימי ראשון 12:30-14:00, 2 נ"ז)

קורס שנתי זה יציע סקירה סלקטיבית של נקודות ציון מכריעות בהתפתחות ההיסטורית של אמנות הקולנוע, החל מהצעצועים הפרוטו-קולנועיים במאה ה-19 ועד לעלייתן של מסורות לאומיות מתחדשות בקולנוע הדיגיטלי של המאה ה-21. תשומת לב מיוחדת תינתן לקונטקסט הלאומי, הכלכלי, הפוליטי והאסתטי בו צמחו תנועות קולנועיות דומיננטיות (כגון האקספרסיוניזם הגרמני או הגל החדש הצרפתי), וליוצרים קולנועיים נבחרים אשר הצליחו לשמור על סגנונם הייחודי בתוך המסגרות בהן פעלו (כגון סרגיי אייזנשטיין, אורסון וולס או אלפרד היצ'קוק). מסענו הכרונולוגי יתמקד לא רק בהשתכללותו של הקולנוע הבדיוני, אלא גם בהתפתחותו של הקולנוע התיעודי והניסיוני ברחבי העולם ולאורך השנים. נציע פרספקטיבות היסטוריות ואסתטיות שונות לגבי האבולוציה של שפת הקולנוע, נבחן את השפעתן של התפתחויות טכנולוגיות (כמו סאונד, צבע, 16 מ"מ) על מסורות סגנוניות בקולנוע, ונעריך את חשיבותם של הז'אנר הקולנועי ותיאורית ה"אוטר" ככלים מרכזיים לניתוח והבנה של ההיסטוריה של הקולנוע. ההרצאות תלווה בהקרנת קטעים מתוך סרטים ובקריאות שבועיות.

**מהלך השיעורים (בשני הסמסטרים):
מסטר א':**

1. הפרה-היסטוריה של הקולנוע והצעצועים האופטיים במאה ה-19.
2. הולדת הקולנוע ושנותיו הראשונות: ז'ורז' מלייס והאחים לומייר (1895-1902).
3. פורטר, גריפית והתפתחותה של השפה הקולנועית המוקדמת (1903-1915)
4. סרגיי אייזנשטיין, דז'יגה ורטוב והמונטאז' הסובייטי בשנות ה-20.
5. קולנוע סקנדינבי ואקספרסיוניזם גרמני בשנות ה-20.
6. מצ'פלין ועד שטרודיהיים: הקומדיה האילמת והקולנוע בהוליווד בשנות ה-20.
7. מחוץ למיינסטרים: קולנוע ניסיוני, אוונט-גארדי ותיעודי בשנות ה-20.
8. המעבר לקולנוע המדבר ב-1927 והתבססותו של הז'אנר ההוליוודי.
9. שנות האולפן ההוליוודי הקלאסי וקוד הצנזורה (1930-1939).
10. הריאליזם הפואטי והחזית הפופולרית בצרפת (1930-1945).

11. קולנוע ניסיוני וקולנוע תיעודי בזמן המלחמה (1930-1945).
12. תקופת קולנוע המעבר (1939-1945) והאוטרים ההוליוודיים (מייקל קרטיז ואורסון וולס).
13. פילם נואר והרשימה השחורה בהוליווד.

סמסטר ב':

1. נואו ריאליזם באיטליה (1945-1951).
2. פריצת הגל החדש הצרפתי ויוצרי "הגדה השמאלית" (1959-1967).
3. מודרניזם והומניזם מחוץ למערב לאחר המלחמה (הודו ויפן).
4. חתרנות בקולנוע האמריקאי של שנות השישים: מהז'אנר אל האוטר הקולנועי.
5. הקולנוע האירופאי האמנותי בשנות ה-60.
6. מהפכת הקולנוע הדוקומנטרי: קולנוע ישיר וסינמה וריטה בשנות ה-60.
7. קולנוע מערב גרמני חדש בשנות ה-70.
8. "הוליווד החדשה" בשנות ה-70 והדור של ה-"Movie Brats".
9. סטיבן ספילברג, ג'ורג' לוקאס והבלוקבסטר ההוליוודי.
10. קולנוע אמריקאי שמרני בשנות ה-80.
11. קולנוע אמריקאי עצמאי ותופעת ה"אינדי בלוקבאסטר".
12. תנועת ה"דוגמה 95" בדנמרק.
13. התערורות הקולנוע הלאומי במזרח התיכון: הקולנוע האירני החדש.

התפלגות הציון הסופי:

ייתן ציון סופי לכל סמסטר בנפרד על פי המתכונת הבאה:

10%: נוכחות (יותר משלושה חיסורים יובילו לפסילת הקורס).
 90%: בחינה מסכמת אמריקאית (מבוססת על כל ההרצאות, ההקרנות וקריאות החובה במהלך הסמסטר).

קריאות חובה:

פרקים נבחרים מתוך שני הספרים הבאים, בצירוף מאמרים נוספים, יצולמו ויונחו בפורמט PDF באתר הקורס מדי שבוע. יש לקרוא אותם לפני ההרצאה (הספרים אף נמצאים בספרייה לנוחיותכם). על הקריאות הרלוונטיות תישלח הודעה במייל מדי שבוע.

מאסט, ג'רלד וברוס פ' קאוויין, 2003. קיצור תולדות הקולנוע. תל אביב, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

פרמינגר, ענר, 1995. מסך קסם: כרונולוגיה של קולנוע ותחביב. תל אביב, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

הספר הבא, הנמצא גם הוא בספריית בצלאל, מיועד עבור דוברי האנגלית ועבור אלו המבקשים להרחיב את קריאתם מעבר לקריאות בעברית. הספר מומלץ מאוד לכל הסטודנטים.

Bordwell, David and Kristin Thompson. *Film History: An Introduction*. McGraw Hill Publishing, 2009.

ביבליוגרפית רשות (חלקית):

Barnouw, Eric. Documentary: A History of the Non-Fiction Film. New York: Oxford University Press, 1993.

Bordwell, David, Janet Staiger, and Kristin Thompson. The Classical Hollywood Cinema: Film Style and Mode of Production to 1960. New York: Columbia University Press, 1985.

De Baecque, Antoine. Camera Historica: The Century in Cinema. New York: Columbia University Press, 2008.

Ferro, Marc. Cinema and History. Detroit: Wayne State University Press, 1988.

Kracauer, Siegfried. From Caligari to Hitler: A Psychological History of the German Film. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1947.

Leyda, Jay. Sergei Eisenstein - Film Form: Essays in Film Theory. New York: Harcourt, 1949.

Mast, Gerald, and Bruce Kavin. A Short History of the Movies. Boston: Allyn Bacon, 2002.

Neale, Steve. Genre and Hollywood. London: Routledge, 2000.

Nowell-Smith, Geoffrey. Making Waves: New Cinemas of the 1960s. New York: Continuum, 2008.

Sklar, Robert. An International History of the Medium. New York: Prentice Hall, 2002.

שעות קבלה:
בתיאום מראש.